

خصوصیات روان‌سنجی نسخه فارسی مقیاس سنجش رابطه بین زوجین

Psychometric Properties of the Persian Version of the Relationship Assessment Scale among Couples

G. R. Dehshiri, Ph.D.

دکتر غلامرضا دهشیری ✉

استادیار دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه الزهراء^(س)

S. F. Mousavi, Ph.D.

دکتر سیده فاطمه موسوی

استادیار روان‌شناسی پژوهشکده زنان دانشگاه الزهراء^(س)

دریافت مقاله: ۹۴/۲/۳۰

دریافت نسخه اصلاح شده: ۹۴/۱۰/۱۴

پذیرش مقاله: ۹۴/۱۲/۳

Abstract

This research administrated to evaluate the psychometric properties of the Persian version of Relationship Assessment scale. Therefore, 315 married individuals (199 women and 116 men) from Tehran city were volunteered to respond to four scales: the Relationship Assessment, the Kansas Marital Satisfaction, the Oxford Happiness and the Life Satisfaction. Results from exploratory & confirmatory factor analysis showed that factor structure of Relationship Assessment scale was unidimensional.

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی خصوصیات روان‌سنجی نسخه فارسی مقیاس سنجش رابطه انجام شد. بدین منظور نمونه‌ای شامل ۳۱۵ نفر (۱۱۶ مرد و ۱۹۹ زن) از افراد متاهل ساکن شهر تهران با استفاده از روش نمونه‌گیری داوطلبانه انتخاب شدند که به مقیاس‌های سنجش رابطه، رضایت زناشویی کانزاس، رضایت از زندگی و پرسشنامه شادکامی آکسفورد پاسخ دادند. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی نشان داد که ساختار عاملی مقیاس سنجش رابطه تک عاملی است. همسانی درونی مقیاس در کل نمونه برابر با ۰/۸۸ بود.

✉ Corresponding author: Iran, Tehran, Vanak Village Street, Alzahra University, Faculty of Education and Psychology.

Tel: +98-09124224362

Email: dehshiri.ghr@alzahra.ac.ir

✉ نویسنده مسئول: خیابان دهونک، دانشگاه الزهراء، دانشکده علوم

تربیتی و روان‌شناسی

تلفن: ۰۹۱۲۴۲۲۴۳۶۲

پست الکترونیکی: dehshiri.ghr@alzahra.ac.ir

The internal consistency of the scale in the total sample was 0.88. Significant correlations between scores of the Relationship Assessment scale with the scores of the Kansas Marital Satisfaction Scale, the Life Satisfaction Scale and the Oxford Happiness Questionnaire demonstrated good convergent validity of the scale. Also, the results showed that there was no significant gender difference between the mean scores of relationship satisfaction. In conclusion, the Relationship Assessment scale is a valid and reliable tool to measure marital satisfaction in Iran.

Keywords: Marital satisfaction, Psychometric, Reliability, Validity.

همبستگی معنادار بین نمرات مقیاس سنجش رابطه با نمرات مقیاس رضایت زناشویی کانزاس، رضایت از زندگی و شادکامی آکسفورد بیانگر روایی همگرایی مناسب مقیاس بود. هم‌چنین نتایج پژوهش نشان داد که بین میانگین نمرات رضایت رابطه مردان و زنان تفاوت معناداری وجود ندارد. نتایج نشان داد که این مقیاس، ابزاری معتبر و روا در اندازه‌گیری رضایت زناشویی است.

کلیدواژه‌ها: رضایت زناشویی، روان‌سنجی، پایایی، روایی.

مقدمه

رضایت زناشویی از جمله متغیرهایی است که به طور گسترده در تحقیقات خانواده و ازدواج مورد بررسی قرار گرفته و سازه‌ای زیربنایی، هم در مطالعات بنیادی رابطه‌ای و هم در مطالعات درمانی در زمینه خانواده محسوب می‌شود (فانک و روگ^۱، ۲۰۰۷). هندریک، دیک و هندریک^۲ (۱۹۹۸) رضایت زناشویی را به عنوان یک تجربه ذهنی شادکامی و خرسندی شخصی در روابط زناشویی تعریف کرده‌اند. رضایت زناشویی، یک حالت ذهنی است که مزایای ادراک شده و ارزش‌های حاصل از ازدواج با یک فرد را منعکس می‌سازد (بامیستر^۳، ۲۰۰۷). لذا، رضایت زناشویی برای ادامه زندگی مشترک یک عنصر حیاتی به شمار می‌رود.

رضایت زناشویی را به روش‌های گوناگونی می‌توان اندازه گرفت، اما رایج‌ترین روش، خودگزارشی است. این روش به دلیل سادگی، سریع و ارزان بودن، به عنوان شیوه غالب در اندازه‌گیری رضایت زناشویی مورد استفاده قرار می‌گیرد. ابزارهای خودگزارشی زیادی برای اندازه‌گیری رضایت زناشویی ساخته شده است؛ از جمله آزمون سازگاری زناشویی لاک والاس^۴ (لاک و والاس^۵، ۱۹۵۹)، مقیاس رضایت زناشویی کانزاس^۶ (شام، نیکولاس، شکتمان و گرینزی^۷، ۱۹۸۳)، شاخص کیفیت ازدواج^۸

(نورتون^۹، ۱۹۸۳)، افتراق معنایی^{۱۰} (هوستون و ونجلیست^{۱۱}، ۱۹۹۱) مقیاس سازگاری دونفری^{۱۲} (اسپینر^{۱۳}، ۱۹۷۶) و شاخص رضایت زوجی^{۱۴} (فانک و روگ، ۲۰۰۷).

یکی از پرکاربردترین ابزارهای موجود در زمینه اندازه‌گیری رضایت زناشویی و سایر روابط صمیمی، مقیاس ارزیابی رابطه^{۱۵} (RAS) (هندریک^{۱۶}، ۱۹۸۸) است. مقیاس ارزیابی رابطه در ابتدا برای ارزیابی ذهنی هر فرد از روابط زناشویی خود طراحی شد، اما بعداً کاربرد آن به سایر روابط صمیمی و غیرزناشویی تغییر یافت، به گونه‌ای که تنها محدود به روابط ناشی از ازدواج نگردیده و می‌تواند هرگونه رابطه نزدیک^{۱۷} بین دو فرد را مورد ارزیابی قرار دهد. مقیاس به گونه‌ای طراحی شده است که در عین کوتاه بودن، پایایی و روایی بالایی داشته و با سایر ابزارهای طولانی کیفیت رابطه زناشویی رابطه بالایی داشته باشد.

مقیاس سنجش رابطه تاکنون، در مطالعات زیادی مورد استفاده قرار گرفته است و پیشینه تحقیقاتی بیانگر مناسب بودن خصوصیات روان‌سنجی آن است. ضرایب همسانی درونی مقیاس در مطالعات مختلف بین ۰/۸۵ تا ۰/۹۱ گزارش شده است (هندریک، ۱۹۸۸؛ سندر و بوکر^{۱۸}، ۱۹۹۳؛ سلیک^{۱۹}، ۲۰۱۴؛ دینکل و بلک^{۲۰}، ۲۰۰۵؛ کاسب‌بورگ و پاسکوالی^{۲۱}، ۲۰۱۱؛ رنشا، مک‌نایت، کاسکا و بلیس^{۲۲}، ۲۰۱۱) که نشان‌دهنده همسانی درونی بالایی سؤالات مقیاس در اندازه‌گیری رضایت از رابطه صمیمی است. گراهام، دیبلس و بارنو^{۲۳} (۲۰۱۱) در یک مطالعه فراتحلیل در زمینه همسانی درونی هفت ابزار پرکاربرد اندازه‌گیری رضایت زناشویی به این نتیجه رسیدند که میانگین همسانی درونی گزارش شده برای مقیاس سنجش رابطه، برابر با ۰/۸۷ است. پایایی بازآزمایی مقیاس نیز در حد مناسبی گزارش شده است. ضرایب پایایی بازآزمایی با فاصله زمانی ۶ تا ۷ هفته برابر با ۰/۸۵ بوده است (هندریک و همکاران، ۱۹۹۸). رنشا و همکاران (۲۰۱۱) نیز پایایی بازآزمایی مقیاس را با فاصله زمانی دو هفته، در حد مناسبی گزارش کردند.

هندریک (۱۹۸۸) در تحلیل عاملی مقیاس با استفاده از روش مؤلفه‌های اصلی به این نتیجه رسید که ساختار عاملی مقیاس تک عاملی است و ۴۶٪ از واریانس نمرات را تبیین می‌کند. ساختار تک عاملی این مقیاس در زبان‌های انگلیسی (واشپورن^{۲۴}، ۲۰۰۹؛ رنشا و همکاران، ۲۰۱۱)، آلمانی (سندر و بوکر، ۱۹۹۳؛ دینکل و بلک، ۲۰۰۵)، ترکی (سلیک، ۲۰۱۴) و برزیلی (کاسب‌بورگ و پاسکوالی، ۲۰۱۱) نیز به دست آمده است، اما در بین شرکت‌کنندگان سوئدی (راسک، مالم، کیریستوفرزون، روکسبرگ، سودبرگ^{۲۵} و همکاران، ۲۰۱۰) ساختار دو عاملی گزارش شده است.

بین نمرات مقیاس سنجش رابطه (RAS) با نمرات سایر ابزارهای اندازه‌گیری کیفیت رابطه از جمله مقیاس سازگاری دونفری (هندریک، ۱۹۸۸؛ واگن و ماتیاستیک‌بایر^{۲۶}، ۱۹۹۹؛ دینکل و بلک، ۲۰۰۵) و مقیاس رضایت زناشویی کانزاس (هندریک، ۱۹۸۸؛ هندریک و همکاران، ۱۹۹۸) همبستگی بالایی گزارش شده است. نتایج مقیاس سنجش رابطه (RAS) می‌تواند سطح تعهد افراد

به یک رابطه صمیمی را نشان دهد و در نتیجه برای پیش‌بینی این‌که آیا یک رابطه ادامه می‌یابد یا به پایان می‌رسد، مورد استفاده قرار گیرد (هندریک، ۱۹۸۸).

وجود ابعاد کلی مقیاس و سهولت در تفسیر و کاربرد آن، ارزیابی نگرش کلی فرد نسبت به رابطه، ارزیابی رابطه بین دو فرد در طیف رابطه سطحی تا عمیق (هندریک، ۱۹۸۸)، همپوشانی ناچیز یا عدم همپوشانی بین رضایت کلی از رابطه و همبسته‌های رضایت زناشویی (که در دیگر مقیاس‌های رضایت زناشویی دارای ابعاد اختصاصی با سنجش چندین حوزه محتوایی مشهود است) (واگن و متیاستیک‌بایر، ۱۹۹۹)، محدود و همگن بودن گویه‌های مقیاس و برخورداری از ثبات درونی بالا (واشبورن، ۲۰۰۹)، ضرورت استفاده از آن را به عنوان ابزاری کوتاه، مختصر و معتبر در مطالعات و مداخلات زناشویی و خانواده روشن می‌کند. بنابراین، با وجود پیشینه غنی پژوهشی در زمینه کفایت و مناسب بودن مقیاس سنجش رابطه در اندازه‌گیری رضایت از رابطه زناشویی، لزوم انجام پژوهشی در زمینه خصوصیات روان‌سنجی این ابزار در ایران احساس می‌شود؛ بنابراین هدف پژوهش حاضر بررسی خصوصیات روان‌سنجی نسخه فارسی مقیاس سنجش رابطه در بین زوجین است.

روش

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری

از بین افراد متأهلی که در سال ۱۳۹۳ ساکن شهر تهران بودند، ۳۱۵ نفر (۱۱۶ مرد و ۱۹۹ زن) با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند. فرآیند نمونه‌گیری به این صورت بود که ابتدا مناطق ۵ و ۷ به طور تصادفی انتخاب شدند، سپس با مراجعه با مکان‌های عمومی این دو منطقه از قبیل پارک‌ها و سرای محله، از بین افراد متأهلی که در زمان حضور پرسشگر در این مکان‌ها حاضر بودند، به طور داوطلبانه^{۲۷} به عنوان نمونه انتخاب شد. دامنه سنی شرکت‌کنندگان در پژوهش بین ۲۱ تا ۷۲ سال با میانگین ۳۶/۲۰ و انحراف استاندارد ۸/۱۳ بود. میانگین مدت‌زمان ازدواج شرکت‌کنندگان ۱۲/۱۸ با انحراف استاندارد ۸/۸۷۵ بود.

ابزارهای پژوهش

مقیاس سنجش رابطه: این مقیاس به منظور ارزیابی میزان رضایت کلی افراد از رابطه صمیمی و نزدیک توسط هندریک (۱۹۸۸) ساخته شده است و شامل هفت سؤال با طیف پاسخ‌گویی لیکرت پنج درجه‌ای (رضایت کم تا رضایت بالا) است. نمرات بالا نشان‌دهنده رضایت بالا و نمرات پایین حاکی از رضایت کم در روابط بین زوجین است. در ترجمه مقیاس سعی شد تا حد امکان همسانی نسخه فارسی با نسخه اصلی انگلیسی رعایت شود، فقط به منظور انطباق با فرهنگ ایرانی به جای واژه «Partner» از واژه «همسر» و به جای واژه «Relationship» از واژه «رابطه زناشویی» استفاده

گردید. به جز این دو کلمه همسانی ترجمه فارسی و انگلیسی سؤالات از طریق فرآیند ترجمه معکوس بررسی و رعایت شد. اولین نسخه این مقیاس، با مقیاس سازگاری ازدواج، همبستگی $0/48$ را نشان می‌دهد (هندریک، ۱۹۸۸). در مطالعه هندریک و همکاران (۱۹۹۸) همبستگی این مقیاس با مقیاس رضایت زناشویی کانزاس برای زنان $0/74$ و برای مردان $0/64$ گزارش گردید. در مطالعه واگن و متیاستیک‌بایر (۱۹۹۹) پایایی این مقیاس $0/91$ به دست آمد.

مقیاس رضایت زناشویی کانزاس: این ابزار یک مقیاس کوتاه سه سؤالی است که توسط شام و همکاران (۱۹۸۳) با هدف ارزیابی رضایت از روابط زناشویی ساخته شد و همبستگی بالایی با مقیاس سازگاری دو نفره و کیفیت زناشویی نشان داده است (شام و همکاران، ۱۹۸۶). بر اساس یک مطالعه فراتحلیلی درباره پایایی ابزارهای موجود در زمینه رضایت زناشویی، مقیاس رضایت زناشویی کانزاس دارای بیشترین پایایی بوده است (گراهام و همکاران، ۲۰۱۱). در این مقیاس، پاسخ‌گو بر اساس طیف لیکرت ۷ درجه‌ای از ۱ (کاملاً ناراضی‌ام) تا ۷ (کاملاً راضی‌ام) میزان رضایت از همسر خود را درجه‌بندی می‌کند. دامنه نمرات بین ۷ تا ۳۵ است و نمرات بالاتر نشان‌دهنده رضایت زناشویی بیشتر است. پایایی نسخه فارسی این مقیاس در پژوهش عرب‌علیدوستی، نخعی و خانجانی^{۲۸} (۱۳۹۴) $0/98$ به دست آمد. همسانی درونی این مقیاس بین زوجین ایرانی $0/91$ گزارش شده است (دهشیری و موسوی^{۲۹}، ۱۳۹۳).

مقیاس رضایت از زندگی:^{۳۰} این مقیاس توسط داینر، امونس، لارسون و گریفین^{۳۱} (۱۹۸۵) متمایز از شادکامی و عاطفه مثبت، برای اندازه‌گیری سطح رضایت‌مندی کلی فرد از زندگی طراحی شد و شامل ۵ سؤال با مقیاس پاسخ‌گویی لیکرت ۷ درجه‌ای (کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم) است. ساختار تک عاملی آن در مطالعه سازندگان آن (۱۹۸۵) مورد تأیید قرار گرفته و ضریب پایایی آن با استفاده از آلفای کرونباخ $0/80$ و در مطالعه اید و داینر^{۳۲} (۲۰۰۴) بین $0/90$ تا $0/96$ گزارش شده است. در جامعه دانشجویان خصوصیات روان‌سنجی مقیاس در حد مناسبی گزارش شده است (شیخی، هومن، احدی و سپاه‌منصور^{۳۳}، ۱۳۹۰). در پژوهش شیخ‌الاسلامی، نجاتی و احمدی^{۳۴} (۱۳۹۰) روی زنان متأهل شهر شیراز ضریب آلفای مقیاس $0/86$ گزارش شده است.

پرسشنامه شادکامی آکسفورد^{۳۵} - **فرم کوتاه:** این پرسش‌نامه توسط هیلز و آرگایل^{۳۶} (۲۰۰۲) منتشر شده و شامل ۲۹ سؤال با مقیاس پاسخ‌گویی لیکرت ۶ درجه‌ای (از کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم) است. هم‌چنین این پرسش‌نامه دارای یک فرم کوتاه ۸ سؤالی است. پایایی و روایی پرسشنامه در حد مناسبی گزارش شده است (هیلز و آرگایل، ۲۰۰۲). ضریب آلفای کرونباخ و ضریب پایایی بازآزمایی بین دانشجویان ایرانی، به ترتیب $0/90$ و $0/79$ گزارش شده است (نجفی، دهشیری، دبیری، شیخی و جعفری^{۳۷}، ۱۳۹۱). در پژوهش دهشیری و موسوی (۱۳۹۳) پایایی آن در جامعه‌ای از زنان و مردان متأهل شهر تهران با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ $0/66$ به دست آمد.

یافته‌ها

قبل از انجام تحلیل‌های آماری، داده‌ها از لحاظ داده‌های بدون پاسخ و داده‌های پرت بررسی شد. هیچ داده بدون پاسخ یا پرتی در داده‌ها وجود نداشت. دامنه کجی سؤالات بین ۱/۲۳- تا ۰/۶۶- و دامنه کشیدگی آن‌ها بین ۰/۰۸- تا ۱/۰۱ بود. مطابق با پیشنهاد کلاین^{۳۸} (۲۰۰۵) در صورتی که قدر مطلق کجی کمتر از ۳ و قدر مطلق کشیدگی کمتر از ۱۰ باشد، می‌توان توزیع داده‌ها را نرمال فرض کرد.

از تحلیل عاملی اکتشافی به روش مؤلفه‌های اصلی^{۳۹} برای بررسی ساختار عاملی مقیاس استفاده شد. شاخص کفایت نمونه‌برداری^{۴۰} ($KMO= ۰/۹۰$) و نتایج آزمون کرویت بارتلست^{۴۱} ($P<۰/۰۰۱$)، $۴۸/۱۰۶۷$ (۲۱) χ^2 بیانگر این بود که داده‌های نمونه برای تحلیل عاملی مناسب است.

برای تعیین تعداد عامل‌ها، از ملاک ارزش‌های ویژه^{۴۲} بالاتر از یک و نمودار اسکری^{۴۳} و تحلیل موازی^{۴۴} استفاده شد. نتایج به طور واضح بیانگر ساختار تک عاملی بود. فقط یک عامل دارای ارزش ویژه بزرگ‌تر از یک بود (۴/۱۸) که ۵۹/۷۱ درصد از واریانس کل را تبیین می‌کرد. بارهای عاملی سؤالات در جدول ۱ ارائه شده است، چنان‌چه در جدول مشاهده می‌شود دامنه بارهای عاملی سؤالات بین ۰/۶۴ تا ۰/۸۵ است.

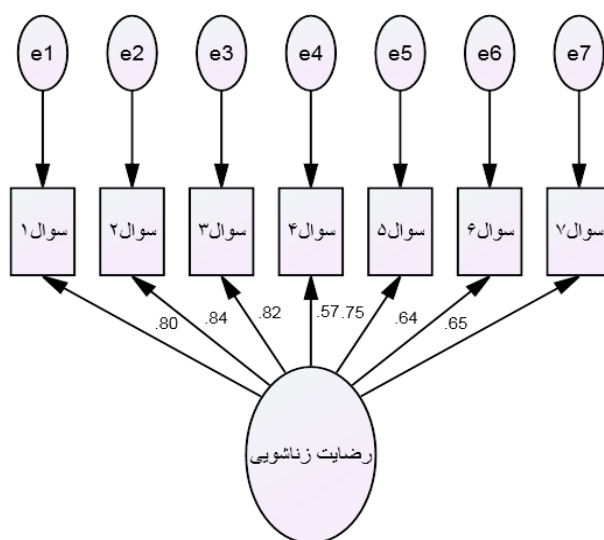
جدول ۱: نتایج تحلیل عاملی اکتشافی مقیاس سنجش رابطه (RAS)

بار عاملی	سوال
۰/۸۲	۱. تا چه میزان همسر تان نیازهای شما را برآورده می‌کند؟
۰/۸۵	۲. به طور کلی، چقدر از رابطه زناشویی تان رضایت دارید؟
۰/۸۴	۳. در مقایسه با دیگران، رابطه زناشویی تان را به چه میزان خوب ارزیابی می‌کنید؟
۰/۶۴	۴. به چه میزان آرزو می‌کنید که درگیر چنین رابطه‌ای نمی‌شدید؟
۰/۷۹	۵. تا چه میزان، رابطه زناشویی تان توانسته انتظارات اولیه شما را برآورده کند؟
۰/۷۱	۶. تا چه میزان به همسر خود عشق می‌ورزید؟
۰/۷۲	۷. میزان مشکلات در رابطه زناشویی تان چقدر است؟
۴/۱۸	ارزش ویژه
۵۹/۷۱	درصد واریانس تبیین شده

از آنجایی که ساختار عاملی مقیاس ارزیابی رابطه در تحقیقات قبلی، تک عاملی گزارش شده است، در پژوهش حاضر از تحلیل عاملی تأییدی با استفاده از نرم‌افزار اموس^{۴۵} (AMOS-v.21) برای بررسی برازش مدل تک عاملی RAS استفاده شد. از شاخص‌های برازندگی خی دو، شاخص برازندگی تقریبی^{۴۶} (CFI)، شاخص تاکر-لوپس^{۴۷} (TLI) شاخص برازندگی فزاینده^{۴۸} (IFI) و جذر برآورد

خطای تقریب^{۴۹} (RMSEA) به عنوان نشانگرهای برازش استفاده شد که در نمودار ۱ ارائه شده است.

چنانچه در نمودار ۱ مشاهده می‌شود نتایج آزمون‌های دو نشان‌دهنده عدم برازش مدل تک عاملی RAS است ($\chi^2(14)=40/83, P<0/001$)؛ اما از آنجایی که این شاخص نسبت به حجم نمونه حساس است، از سایر شاخص‌های برازندگی استفاده شد. چنانچه در جدول مشاهده می‌شود، میزان CFI و IFI برابر با ۰/۹۷ و میزان TLI برابر با ۰/۹۵ است و همچنین RMSEA برابر با ۰/۰۸ است. این شاخص‌ها نشان‌دهنده برازش مدل تک عاملی مقیاس بین جامعه ایرانی است. چنانچه در نمودار ۱ مشاهده می‌شود، دامنه بارهای عاملی بین ۰/۵۷ تا ۰/۸۴ است و تمامی بارهای عاملی معنی‌دار می‌باشند ($P<0/01$).

Chi square=40.83, df=14, P=.00 , CFI=.97, IFI=.97, TLI=.95, RMSEA=.08

نمودار ۱: نتایج تحلیل عاملی تأییدی مقیاس سنجش رابطه

در جدول ۲ میانگین، انحراف استاندارد و همبستگی با نمره کل سؤالات ارائه شده است. به منظور بررسی همسانی درونی سؤالات مقیاس از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. دامنه ضرایب همبستگی درونی سؤالات بین ۰/۳۸ تا ۰/۷۱ با میانگین ۰/۵۲ بود که در حد قابل قبولی است. همچنین دامنه ضرایب همبستگی سؤالات با نمره کل مقیاس بین ۰/۵۴ تا ۰/۷۷ با میانگین ۰/۶۸ بود.

جدول ۲: میانگین، انحراف استاندارد و همبستگی با نمره کل سؤالات

سؤال	میانگین	انحراف استاندارد	کجی	کشیدگی	همبستگی با نمره کل	آلفا در صورت حذف
۱	۳/۷۶	۱/۰۹	-۰/۷۷	-۰/۰۹	۰/۷۴	۰/۸۶
۲	۳/۸۱	۱/۰۸	-۰/۸۰	-۰/۱۰	۰/۷۷	۰/۸۶
۳	۳/۸۰	۱/۰۴	-۰/۸۷	-۰/۵۱	۰/۷۵	۰/۸۶
۴	۴/۱۳	۱/۱۶	-۱/۲۳	-۰/۵۸	۰/۵۴	۰/۸۸
۵	۳/۶۹	۱/۰۸	-۰/۶۶	-۰/۱۴	۰/۷۰	۰/۵۶
۶	۴/۳۵	۰/۹۴	-۱/۲۳	۱/۰۱	۰/۶۱	۰/۸۷
۷	۴/۱۴	۱/۰۶	-۱/۰۸	-۰/۲۹	۰/۶۲	۰/۸۷

تمامی سؤالات نقش مثبتی در همسانی درونی مقیاس دارند. ضریب آلفای کرونباخ مقیاس برابر با ۰/۸۸ است که بیانگر همسانی درونی بالای مقیاس است. هم‌چنین ضریب آلفای کرونباخ مقیاس در بین مردان، برابر با ۰/۸۷ و در بین زنان، برابر با ۰/۸۹ است. به منظور بررسی روایی همگرای RAS در یک نمونه ۶۱ نفری (۲۶ مرد و ۳۵ زن)، همبستگی نمرات آن با نمرات مقیاس رضایت زناشویی کانزاس، مقیاس رضایت از زندگی و فرم کوتاه پرسش‌نامه شادکامی آکسفورد محاسبه شد که در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳: همبستگی نمرات RAS با نمرات سایر ابزارها

مقیاس	۱	۲	۳
۱. مقیاس سنجش رابطه	۱		
۲. مقیاس رضایت زناشویی کانزاس	۰/۷۴*	۱	
۳. مقیاس رضایت از زندگی	۰/۵۵*	۰/۴۸*	۱
۴. پرسش‌نامه شادکامی آکسفورد	۰/۴۵*	۰/۳۳*	۰/۳۳*

*P<۰/۰۱

چنان‌چه در جدول ۳ مشاهده می‌شود، نمرات RAS با نمرات مقیاس رضایت زناشویی کانزاس همبستگی بالایی دارد ($P < ۰/۰۱$ ، $r = ۰/۷۴$). هم‌چنین همبستگی بین نمرات RAS و نمرات مقیاس رضایت از زندگی ($P < ۰/۰۱$ ، $r = ۰/۵۵$) و پرسش‌نامه شادکامی آکسفورد ($P < ۰/۰۱$ ، $r = ۰/۴۵$) مثبت و معنادار است که بیانگر روایی همگرای مناسب مقیاس ارزیابی رابطه در اندازه‌گیری رضایت زناشویی است.

در جدول ۴ شاخص‌های توصیفی نمرات رضایت زناشویی در کل نمونه و به تفکیک جنس ارائه شده است. مطابق با نتایج جدول میانگین نمرات رضایت زناشویی در کل نمونه ۲۷/۵۷ با انحراف استاندارد ۵/۷۳ است. نتایج آزمون t مستقل نشان می‌دهد بین میانگین نمرات رضایت زناشویی مردان و زنان تفاوت معناداری وجود ندارد [$t(۳۱۳) = ۰/۶۹$ ، $P > ۰/۰۵$].

جدول ۴: شاخص‌های توصیفی نمرات رضایت از زندگی در کل نمونه و به تفکیک جنس

جنسیت	میانگین	انحراف استاندارد	کجی	کشیدگی	df	t
زن	۲۷/۴۰	۵/۶۳	-۰/۸۹	۰/۴۴	۳۱۳	۰/۶۹
مرد	۲۷/۸۷	۵/۹۱	-۰/۹۱	۰/۱۸		
کل	۲۷/۵۸	۵/۷۳	-۰/۸۸	۰/۳۱		

بحث

پژوهش حاضر با هدف بررسی خصوصیات روان‌سنجی مقیاس سنجش رابطه (به منظور ارزیابی رضایت از رابطه زناشویی) در بین زوجین ایرانی انجام شد. نتایج نشان داد که همسانی درونی بین سؤالات مقیاس بالاست و مقیاس در اندازه‌گیری رضایت از رابطه در بین زوجین، از پایایی مناسبی برخوردار است. در تحقیقات انجام شده قبلی در سایر کشورها نیز ضرایب همسانی درونی مقیاس در حد مناسبی گزارش شده بود (هندریک، ۱۹۸۸؛ سندر و بوکر، ۱۹۹۳؛ سلیک، ۲۰۱۴؛ دینکل و بلک، ۲۰۰۵؛ کاسب‌بورگ و پاسکوالی، ۲۰۱۱؛ رنشا و همکاران، ۲۰۱۱). ساختار عاملی نسخه فارسی مقیاس همانند نسخه‌های انگلیسی (واشورن، ۲۰۰۹؛ رنشا و همکاران، ۲۰۱۱)، آلمانی (سندر و بوکر، ۱۹۹۳؛ دینکل و بلک، ۲۰۰۵)، ترکی (سلیک، ۲۰۱۴) و برزیلی (کاسب‌بورگ و پاسکوالی، ۲۰۱۱) تک بعدی بود. مزیت تک بعدی بودن ساختار مقیاس، سهولت در تفسیر نمرات و بالا بودن ثبات درونی سؤالات است (هندریک، ۱۹۸۸).

یافته‌های پیشین با هدف ارزیابی رضایت زناشویی نشان داده‌اند که بیشتر مقیاس‌های اندازه‌گیری کیفیت رابطه زناشویی به طور گسترده‌ای بر ارزیابی‌های ذهنی زنان و مردان از رابطه متکی است، در این پژوهش‌ها به طور گسترده از مقیاس‌های کلی به جای مقیاس‌های اختصاصی استفاده شده است (کردک^۵، ۱۹۹۲)، مقیاس‌های اختصاصی چون مقیاس‌های رضایت دو نفره اسپاینر، رضایت زناشویی انریچ، سازگاری زناشویی لاک - والاس با دارا بودن ابعاد اختصاصی، منجر به خلط در ارزیابی نگرش‌ها و رفتارهای منجر به رضایت زناشویی می‌شود. در حالی که مقیاس RAS با وجود یک بعد کلی مربوط به ادراک فرد از رابطه زناشویی (نگرش) از این نقص مصون بوده، به عنوان ابزاری مقبول در مطالعات مربوط به رضایت زناشویی مورد استفاده قرار می‌گیرد (واگن و متیاستیک‌بایر، ۱۹۹۹).

از مزایای وجود ابعاد کلی برای یک مقیاس، سهولت در تفسیر و بالا بودن ثبات درونی آن است، با چنین ویژگی، نگرش کلی فرد نسبت به رابطه مورد ارزیابی قرار می‌گیرد و به توصیفی عینی صرف از رفتار محدود نمی‌گردد. همین خصیصه است که کاربرد آن را بین‌فرهنگی نموده و امکان بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی آن را برای کاربردهای پژوهشی و بالینی در فرهنگ‌های مختلف محقق نموده است (واگن و متیاستیک‌بایر، ۱۹۹۹؛ واشورن، ۲۰۰۹). مطالعات سندر و بوکر (۱۹۹۳؛ دینکل و بلک، ۲۰۰۵؛ سلیک، ۲۰۱۴؛ کاسب‌بورگ و پاسکوالی، ۲۰۱۱؛ الدارمکی^۵ و همکاران، ۲۰۱۴) این امر را تأیید می‌کند.

همبستگی نمرات مقیاس سنجش رابطه با نمرات مقیاس رضایت زناشویی کانزاس، رضایت از زندگی و شادکامی بیانگر روایی همگرایی مناسب این مقیاس در اندازه‌گیری ارزیابی شناختی فرد از میزان رضایت‌مندی از یکی از مهم‌ترین جنبه‌های زندگی یعنی رضایت زناشویی است. پژوهش‌های متعدد نیز حاکی از رابطه رضایت از زندگی زناشویی با رضایت از زندگی (کازمی، احتشام‌زاده و مکوندی^{۵۲}، ۲۰۱۵؛ الخطیب^{۵۳}، ۲۰۱۳) و رابطه شادکامی با رضایت زناشویی (میچالوس^{۵۴}، ۱۹۸۰؛ تی، کویکنندال و داینر^{۵۵}، ۲۰۱۵) است.

هم‌چنین نتایج پژوهش نشان داد که نمرات مقیاس سنجش رابطه به جنس وابسته نیست و بین میانگین نمرات رضایت از رابطه مردان و زنان تفاوت وجود ندارد. دینکل و بلک (۲۰۰۵) نیز در بررسی نمرات مقیاس سنجش رابطه به این نتیجه رسیدند که بین نمرات رضایت‌مندی زنان و مردان تفاوت معناداری وجود ندارد. از آنجایی که مقیاس سنجش رابطه سطح رضایت‌مندی زناشویی را به صورت کلی اندازه می‌گیرد و بر حیطه خاصی متمرکز نیست، می‌توان انتظار داشت که همچون برخی مطالعات (خدایاری‌فرد، شهابی و اکبری زردخانه^{۵۶}، ۱۳۸۶) تفاوت چندانی بین نمرات مردان و زنان یافت نشود، بنابراین، همچون برخی مطالعات (تیموری‌آسفیچی، غلامعلی‌لواسانی و بخشایش^{۷۴}، ۱۳۹۱) هنگامی که تمرکز بر ابعاد خاصی از رضایت زناشویی صورت گیرد، با احتمال بیشتری شاید بتوان شاهد تفاوت‌های جنسیتی در میزان رضایت از رابطه بود.

در پژوهش‌های صورت گرفته در حوزه خانواده، نمونه تحقیق، اغلب زمان، علاقه یا بردباری لازم برای پاسخ‌گویی به سؤالات پرسش‌نامه را نداشته، مخصوصاً اگر مقیاس با هدف سنجش چندین سازه به طور هم‌زمان طراحی شده باشد. محدود بودن گویه‌های یک مقیاس، با ساختاری دارای همسانی درونی و گویه‌های همگن می‌تواند این چالش را مرتفع نماید. از این رو، مقیاس ارزیابی رابطه یک ابزار خودگزارشی کارآمد در اندازه‌گیری رضایت کلی همسران از رابطه زناشویی است. نمرات مقیاس سنجش رابطه (RAS) تصویری خلاصه از ادراکات افراد از رابطه زناشویی‌شان فراهم می‌آورد که همراه با اطلاعات حاصل از سایر منابع اطلاعاتی مثل مصاحبه می‌تواند مبنایی برای تصمیم‌گیری در مورد زوجین باشد. در موقعیت‌های بالینی و خانواده‌درمانی که نیاز به ارزیابی عمیق و چندبعدی از کیفیت تعاملات زناشویی مراجعان است، توصیه می‌شود که این ابزار در کنار سایر ابزارهای تشخیصی به صورت یک مجموعه ابزار برای ارزیابی استفاده شود.

انتخاب داوطلبانه نمونه پژوهش، تصمیم‌پذیری نتایج آن را با محدودیت مواجه می‌سازد. هم‌چنین از آنجایی که شرکت‌کنندگان در پژوهش حاضر زوجین عادی بودند، مقایسه نمرات زوجین عادی با زوجین دچار مشکلات زناشویی و پیدا کردن نقطه برش برای تفکیک زوجین دارای تعارض زناشویی از زوجین سازگار را ناممکن نموده، امکان آزمون و بررسی یافته‌های تحقیقات پیشین در خصوص ضعف تشخیصی و افتراقی این مقیاس برای تفکیک زوجین دارای تعارض و بدون تعارض را محدود

می‌ساخت، بنابراین پیشنهاد می‌شود در تحقیقات بعدی، به منظور تشخیص و غربال‌گری اولیه زوجین ناراضی از زوجین دارای رضایت زناشویی نمرات برش این مقیاس بررسی و مشخص شود. همچنین در پژوهش حاضر روایی عاملی و همگرایی مقیاس مورد بررسی قرار گرفت، در پژوهش‌های آینده شواهد روایی و پایایی مقیاس از طریق سایر روش‌ها همچون بازآزمایی و روایی واگرا می‌تواند مورد بررسی قرار گیرد.

پی‌نوشت‌ها

1. Funk & Rogge
2. Hendrick, Dicke & Hendrick
3. Baumeister
4. Locke-Wallace marital adjustment test
5. Locke & Wallace
6. Kansas Marital Satisfaction Scale
7. Schumm, Nichols, Schectman, & Grig-sby
8. Quality Marriage Index
9. Norton
10. The Semantic Differential
11. Huston & Vangelisti
12. Dyadic adjustment scales
13. Spanier
14. Couples Satisfaction Index
15. Relationship Assessment Scale
16. Hendrick
17. Close Relationship
18. Sander & Böcker
19. Çelik
20. Dinkel & Balck
21. Cassepp-Borges & Pasquali
22. Renshaw, McKnight, Caska, and Blais
23. Graham, Diebels & Barnow
24. Washburn
25. Rask, Malm, Kristofferzon, Roxberg, Svedberg
26. Vaughn & Matyastik Baier
27. Voluntee
28. Arab Ali doosti, Nakhai, & Khanjani
29. Dehshiri, & Mousavi
30. Satisfaction With Life Scale (SWLS)
31. Diener, Emmons, Larsen, & Griffin
32. Eid & Diener
33. Sheikhi, Houman, Ahadi, & Sepah Mansour
34. Sheikholeslami, Nejati, Ahmadi
35. Oxford Happiness Questionnaire
36. Hills & Argyle
37. Najafi, Dehshiri, Dabiri, & Sheikhi
38. Kline
39. Principal component
40. Sampling adequacy
41. Bartlett's Test of Sphericity
42. Eigenvalues
43. Scree plot
44. Parall analysis
45. Analysis of Moment Structures
46. Comparative fit index
47. Tucker-Lewis index
48. Incremental fit index
49. Root mean square error of approximation
50. Kurdek
51. Al-Darmaki
52. Kazemi, Ehteshamzade, & Makvandi
53. Al Khatib
54. Michalos
55. Tay, Kuykendall, & Diener
56. Khodayarifard, Shahabi, Akbari Zardkhaneh
57. Teimoori Asfichi, Qolamali Lavasani, & Bakhshayesh

منابع

تیموری آسفیحی، د.، غلامعلی لواسانی، م.، و بخشایش، ع. (۱۳۹۱). پیش‌بینی رضایت زناشویی بر اساس سبک‌های دلبستگی و خودمتمایزسازی. *فصلنامه خانواده‌پژوهی*، ۸(۴): ۴۶۳-۴۴۱.

خدایاری فرد، م.، شهایی، ر.، اکبری زردخانه، س. (۱۳۸۶). رابطه نگرش مذهبی با رضایت‌مندی زناشویی در دانشجویان متأهل. *فصلنامه خانواده‌پژوهی*، ۳(۱۰): ۶۱۱-۶۲۰.

دهشیری، غ. و موسوی، س. ف. (۱۳۹۳). نقش تعدیل‌کننده جنس در مقایسه شادکامی و رضایت از زندگی متأهلین دارای/ بدون رضایت زناشویی. *رویش روان‌شناسی*، ۳(۷): ۱۹-۳۰.

شیخ‌الاسلامی، ر.، نجاتی، ع.، و احمدی، س. (۱۳۹۰). پیش‌بینی مؤلفه‌های شادکامی زنان متأهل از طریق عزت نفس و روابط زناشویی. *زن در فرهنگ و هنر*، ۳(۱): ۳۹-۵۴.

شیخی، م.، هومن، ح.، احدی، ح.، و سپاه‌منصور، م. (۱۳۹۰). مشخصه‌های روان‌سنجی مقیاس رضایت از زندگی. *اندیشه و رفتار*، ۵(۱۹): ۱۵-۲۶.

عرب‌علیدوستی، ع.، نخعی، ن.، خانجانی، ز. (۱۳۹۴). پایایی و روایی پرسش‌نامه‌های رضایت زناشویی کانزاس و اینریچ کوتاه شده به زبان فارسی. *مجله بهداشت و توسعه*، ۴(۲): ۱۵۸-۱۶۷.

نجفی، م.، دهشیری، غ.، دبیری، س. شیخی، م.، و جعفری، ن. (۱۳۹۱). خصوصیات روان‌سنجی نسخه فارسی پرسش‌نامه شادکامی آکسفورد در دانشجویان. *اندازه‌گیری تربیتی*، ۳(۱۰): ۵۵-۷۳.

- Al Khatib, S. A. (2013). Satisfaction with life, Self-esteem, gender and marital status as predictors of depressive symptoms among United Arab Emirates college students. *International Journal of Psychology and Counselling*, 5(3) 53-61.
- Al-Darmaki, F. R., Hassane, S. H., Ahammed, S., Abdullah, A. S., Yaaqeb, S. I., & Dodeen, H. (2014). Marital Satisfaction in the United Arab Emirates Development and Validation of a Culturally Relevant Scale. *Journal of Family Issues*, 0192513X14547418.
- Arab Ali doosti, A., Nakhai, N., Khanjani, N. (2015). [Reliability and Validity of the Persian versions of the ENRICH Marital Satisfaction (Brief version) and Kansas Marital Satisfaction Scales]. *Journal of Health & Development, North America*, 4(2) 158-167[in Persian].
- Baumeister, M. (2007). *Marital satisfaction Definition*. (Encyc)-45348.qxd. Available at www.indabook.org.
- Cassepp-Borges, V., & Pasquali, L. (2011). Relationship assessment scale's psychometric characteristics. *Psico USF*, 16(3) 255-264.
- Çelik, E. (2014). Adaptation of Relationship Assessment Scale to Turkish Culture: Study of Validity and Reliability.
- Dehshiri, G., & Mousavi, S. F. (2014). [Gender as a Mediator in Comparison of Happiness and Life Satisfaction in Satisfied & no satisfied Married People]. *Rooyesh-e-Ravanshenasi*, 3(7) 19-30[in Persian].
- Diener, E. D., Emmons, R. A., Larsen, R. J., & Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of personality assessment*, 49(1) 71-75.
- Dinkel, A., & Balck, F. (2005). An evaluation of the German relationship assessment scale. *Swiss Journal of Psychology/Schweizerische Zeitschrift für Psychologie/Revue Suisse de Psychologie*, 64(4) 259-263.
- Eid, M., & Diener, E. (2004). Global judgments of subjective well-being: Situational variability and long-term stability. *Social Indicators Research*, 65, 245-277.

- Funk, J. L., & Rogge, R. D. (2007). Testing the ruler with item response theory: increasing precision of measurement for relationship satisfaction with the Couples Satisfaction Index. *Journal of Family Psychology, 21(4)* 572-583.
- Graham, J. M., Diebels, K. J. & Barnow, Z. B. (2011). The Reliability of Relationship Satisfaction: A Reliability Generalization Meta-Analysis. *Journal of Family Psychology, 25(1)* 39-48.
- Hendrick, S. S. (1988). A generic measure of relationship satisfaction. *Journal of Marriage and the Family, 50*, 93-98.
- Hendrick, S. S., Dicke, A., & Hendrick, C. (1998). The relationship assessment scale. *Journal of Social and Personal Relationships, 15(1)* 137-142.
- Hills, P., & Argyle, M. (2002). The Oxford Happiness Questionnaire: A compact scale for the measurement of psychological well-being. *Personality and Individual Differences, 33(7)* 1073-1082.
- Huston, T. L., & Vangelisti, A. L. (1991). Socioemotional behavior and satisfaction in marital relationships: a longitudinal study. *Journal of personality and social psychology, 61(5)* 721-733.
- Kazemi, F., Ehteshamzade, P., & Makvandi, B. (2015). Comparison of Life Satisfaction and Marital Satisfaction in Married Teachers of Male and Female in Ahwaz City. *MAGNT Research Report, 3(3)* 1535-1540.
- Khodayarifard, M., Shahabi, R., Akbari Zardkhaneh, S. (2007). [Relationship between Religious Attitude and Marital Satisfaction]. *Journal of Family Research, 3(10)* 611-620[in Persian].
- Kline, R. B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling (2nd Ed.)*. New York: The Guilford Press.
- Kurdek, L. A. (1992). Dimensionality of the Dyadic Adjustment Scale: Evidence from heterosexual and homosexual couples. *Journal of Family Psychology, 6*, 22-35.
- Locke, H. J., & Wallace, K. M. (1959). Short marital-adjustment and prediction tests: Their reliability and validity. *Marriage and family living, 21*, 251-255.
- Michalos, A. C. (1980). Satisfaction and happiness. *Social indicators research, 8(4)* 385-422.
- Najafi, M., Dehshiri, G., Dabiri, S. Sheikhi, M. (2013). [Psychometric Properties of Farsi Version of the Oxford Happiness Questionnaire among College Students]. *Educational Measurement, 3(10)* 55-73 [in Persian].
- Norton, R. (1983). Measuring marital quality: A critical look at the dependent variable. *Journal of Marriage and Family, 45*, 141-151.
- Rask, M., Malm, D., Kristofferzon, M. L., Roxberg, A., Svedberg, P., et al. (2010). Validity and reliability of a Swedish version of the Relationship Assessment Scale (RAS): a pilot study. *Canadian journal of cardiovascular nursing= Journal canadien en soins infirmiers cardio-vasculaires, 20(1)* 16-21.
- Renshaw, K. D., McKnight, P., Caska, C. M., & Blais, R. K. (2011). The utility of the relationship assessment scale in multiple types of relationships. *Journal of social and personal relationships, 28(4)* 435-447.

- Sander, J., & Böcker, S. (1993). The German version of the Relationship Assessment Scale (RAS): A short scale for measuring satisfaction in a dyadic relationship. *Diagnostica, 39*, 55-62.
- Schumm, W. R., Nichols, C. W., Schectman, K. L., & Grigsby, C. C. (1983). Characteristics of responses to the Kansas Marital Satisfaction Scale by a sample of 84 married mothers. *Psychological Reports, 53*(2) 567-572.
- Schumm, W. R., Paff-Bergen, L. A., Hatch, R. C., Obiorah, F. C., Copeland, J. M., Meens, L. D., & Bugaighis, M. A. (1986). Concurrent and discriminant validity of the Kansas Marital Satisfaction Scale. *Journal of Marriage and the Family, 48*, 381-387.
- Sheikhi, M., Houman, H., Ahadi, H. & Sepah Mansour, M. (2011). [Psychometric Properties of Satisfaction with Life Scale]. *Thought & Behavior in Clinical Psychology, 5*(19) 17-29 [in Persian].
- Sheikholeslami, R., Nejati E., Ahmadi, S. (2011). [Prediction of components of happiness by self-esteem and marital relationship in married women]. *Journal of Women in Culture and Art, 3*(3) 39-54 [in Persian].
- Spanier, G. B. (1976). Measuring dyadic adjustment: New scales for assessing the quality of marriage and similar dyads. *Journal of Marriage and the Family, 38*(1) 15-28.
- Tay, L., Kuykendall, L., & Diener, E. (2015). Satisfaction and Happiness-The Bright Side of Quality of Life. In W. Glatzer (Ed.), *Global Handbook of Quality of Life* (pp. 839-853). Netherlands: Springer.
- Teimoori Asfichi, A., Qolamali Lavasani, M., & Bakhshayesh, A. (2013). [Predicting Marital Satisfaction on the Basis of Attachment Styles and Differentiation of Self]. *Journal of Family Research, 8*(4) 441-463 [in Persian].
- Vaughn, M. J., & Matyastik Baier, M. E. (1999). Reliability and validity of the relationship assessment scale. *American Journal of Family Therapy, 27*(2) 137-147.
- Washburn, J. (2009). *Rasch Modeling in Family Studies: Modification of the Relationship Assessment Scale*. Thesis of master degree. Oregon State University.